Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	27 mei 2025
Portefeuille(s)	Aanpak Binnenstad
Portefeuillehouder(s):	Sofyan Mbarki
Behandeld door	Danny Konings (danny.konings@amsterdam.nl) en Daniëlle de Boer (danielle.de.boer@amsterdam.nl)
Onderwerp	Bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel Reclaim het Centrum van de leden Nadif, Bentoumya en IJmker van 19 oktober 2023 en gewijzigd op 8 april 2024

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 19 oktober 2023 hebben raadsleden Nadif, Bentoumya en IJmker (GroenLinks) een initiatiefvoorstel ingediend getiteld Reclaim het Centrum. Met dit voorstel wordt het college gevraagd om:

1. Een overkoepelende opgave voor het gehele stadsdeel Centrum op te zetten, dat zich richt op het creëren van een lokale en democratische economie en collectieve initiatieven aanjaagt en ondersteunt;
    a. Hierbij bewoners en (nieuwe) ondernemers te ondersteunen om sociale initiatieven te ontwikkelen die bijdragen aan cohesie in het stadsdeel. Denk hierbij aan Amsterdamse ambassadeurs of een 'academy' om gevestigde partijen nieuw talent te laten begeleiden;
2. Ontmoetingsplekken voor bewoners en ondernemers te creëren en te faciliteren waarbij zeggenschap van Amsterdammers centraal staat;
3. Afspraken te maken met ankerinstituties met betrekking tot lokaal inkopen, talentontwikkeling en eerlijk werkgeverschap in de buurt;
4. Te experimenteren met nieuwe vormen van het gebruik van vastgoed en eigenaarschap zodat deze sociaal en duurzaam ingezet kunnen worden, door:
    a. Gesprekken tussen verschillende belanghebbenden in het Centrum te organiseren, zoals bewoners, lokale ondernemers, maatschappelijke initiatieven, kunstenaars, vastgoedeigenaren, vermogensfondsen en ankerinstituties;
    b. De juridische mogelijkheden te onderzoeken van een Community Land Trust of andere vormen van coöperatief eigenaarschap;
5. Samenwerkingsverbanden tussen ondernemers, bijvoorbeeld voor coöperatieve bezorg- en stadslogistiek, aan te jagen en te faciliteren, en daarbij beperkende regelgeving die men hierbij tegenkomt tegen het licht te houden;
6. Een platform te maken waar alle lokale partijen (coöperaties, ankerinstituties, bewoners etc.) elkaar kunnen vinden voor afspraken en hierin samen te werken met de verschillende Loodsen van de gemeente Amsterdam;
7. Te leren van Community Wealth Building-programma's in andere stadsdelen en tegelijkertijd ook de geleerde lessen uit het Centrum te delen met de rest van de stad.

Vanuit de Aanpak Binnenstad wordt samen met bewoners, ondernemers en instellingen gewerkt aan de transformatie van de binnenstad. De voorstellen uit het initiatiefvoorstel zijn in de geest van de Aanpak Binnenstad. Echter loopt het college tegen de grenzen van de financiële, politieke en beleidsmatige mogelijkheden aan. Het initiatiefvoorstel Reclaim het Centrum doet voorstellen die passen bij de doelen van de Aanpak Binnenstad, maar kijkt ook verder dan de gemeentelijke grenzen. Daarom waardeert het college het werk dat de indieners hebben verzet om dit voorstel te schrijven en uw betrokkenheid tot dit onderwerp.

De voorgestelde maatregelen uit het initiatiefvoorstel richten zich op het creëren en versterken van een democratische, duurzame en lokale economie. Om de haalbaarheid van deze voorstellen te onderzoeken is een verkenning gestart. Door middel van meer dan 50 interviews met interne en externe stakeholders vertaalt deze verkenning de voorstellen uit het initiatiefvoorstel naar concrete aanbevelingen voor acties waarmee in 2025 gestart kan worden. Per thema zijn concrete voorstellen en actiepunten uitgewerkt die op korte en langere termijn kunnen bijdragen aan het 'reclaimen' van het centrum.

Op basis van deze verkenning kan geconcludeerd worden dat sommige maatregelen niet haalbaar zijn en andere maatregelen nog verdere verkenning nodig hebben om de uitvoerbaarheid vast te stellen. Dit vanwege beperkingen in capaciteit, financiële middelen of beleidsruimte. In deze verkenning wordt ook een aantal maatregelen voorgesteld die niet rechtstreeks uit het oorspronkelijke initiatiefvoorstel komen, maar wel in lijn zijn met de geest van het initiatiefvoorstel. Alle voorstellen komen voort uit interviews met experts en beogen de belangen van Amsterdammers en hun leefomgeving duurzaam te verankeren in het stadscentrum.

Bevindingen verkenning
De verkenning heeft zich op de twee hoofddoelstellingen uit het initiatiefvoorstel gericht. Voor beide doelstellingen zijn verschillende strategieën uitgewerkt om invulling te geven aan deze ambities.

1) Het vergroten van eigenaarschap en zeggenschap van Amsterdammers over ruimte in de binnenstad.

Vergroten van zeggenschap en inspraak
- Community Land Trusts (CLT's) blijken in hun traditionele vorm niet kansrijk in de binnenstad, maar principes hiervan kunnen worden benut om het beheer door Amsterdammers mogelijk te maken.
- Gemeentelijke deelnemingen zoals Stadsherstel en NV Zeedijk kunnen hun kennis en methodieken breder beschikbaar stellen aan andere partijen.

Terugwinnen van ruimte
- Uitbreiding van de gemeentelijke vastgoedportefeuille is essentieel, maar vraagt om een aanvulling van de vastgoedreserves.

- Het idee voor een NV Reclaim Centrum, waarbij Amsterdammers maatschappelijke aandelen kunnen kopen en mede-eigenaar worden van een deel van de binnenstad, biedt kansen.

Beter benutten en creëren van ruimte

- Het realiseren van maatschappelijke functies boven winkels kent uitdagingen, maar blijft belangrijk. Dit wordt ook onderschreven door de motie van het lid Heinhuis inzake *Van wie is de stad?* van 7 juni 2023. Op dit moment wordt uitvoering gegeven aan deze motie. Het blijft echter uitdagend om deze bestemming daadwerkelijk te realiseren.
- Multifunctioneel gebruik van ruimten via bijvoorbeeld het platform Usespace heeft groot potentieel.
- Het creëren van ontmoetingsplekken op onconventionele locaties (bijvoorbeeld op daken of water) biedt nieuwe perspectieven.

Borgen van zeggenschap en eigenaarschap

- Steward Ownership kan maatschappelijke functies en bedrijven beschermen tegen commercialisering.
- Voor het juridisch vastleggen van maatschappelijke functies in bestemmingsplannen bestaat al beleid.

2) Het versterken van de samenwerking met ankerinstituties om een lokale en eerlijke economie te bevorderen.

- Opzetten van een overlegstructuur KCIZ/WIZ (Kunst en Cultuur Investeringszone of Wetenschappelijk Investeringszone) om ankerinstituties samen te brengen. Dit idee is afkomstig van de betrokken ankerinstituties. Introduceren van 'Het zegel van Amsterdam' als erkenning voor instellingen die bijdragen aan de (binnen)stad.
- Samenwerking stimuleren rond thema's als lokaal inkopen, talentontwikkeling en eerlijk werkgeverschap.

Actieplan 2025

De bevindingen van de verkenning hebben geleid tot concrete acties. In 2025 start het college met de volgende acties:

1) Het zegel van Amsterdam uitwerken als instrument om de samenwerking met ankerinstituties te versterken.

   Het voorstel is om een zegel voor ankerinstituties en lokale bedrijven in het leven te roepen. Dit zegel, dat zichtbaar moet zijn in het Amsterdamse straatbeeld, toont Amsterdammers welke ondernemers en instellingen bijdragen aan de stad. Bijvoorbeeld door lokaal in te kopen, eerlijk werkgeverschap te hanteren en ruimten beschikbaar te stellen voor initiatieven. Met dit zegel worden verschillende ankerinstituties, van lokale ondernemers tot culturele en educatieve instellingen, samengebracht onder één gezamenlijk symbool. De verwachting is dat hiermee een synergistische dynamiek ontstaat, waarin Amsterdamse partijen met dit zegel, elkaar en de lokale economie versterken.

2) Een werkgroep NV Reclaim opzetten om de mogelijkheden voor maatschappelijke aandelen te onderzoeken.

De waarde van de deelnemingen in de binnenstad motiveert en inspireert tot een volgende stap in het concept van maatschappelijk coöperatief vastgoedbezit. Dit heeft geleid tot het idee voor een NV Reclaim Centrum, dat staat voor het terugclaimen van (een deel van) één straat in de binnenstad. Een coalitie van Amsterdammers, de gemeente en maatschappelijke investeerders zou vanuit dit idee panden aankopen en de desbetreffende straat transformeren van een toeristische trekpleister naar een maatschappelijk en lokaal hart van de binnenstad. Het oprichten van een werkgroep heeft als doel om de ideeën voor een NV Reclaim en het Amsterdams Investeringsfonds te verkennen, om uiteindelijk een nieuwe NV op te zetten.

3) Voorstel om gemeentelijke vastgoedreserves aan te vullen voor strategische aankopen.

Het uitbreiden van de deelnemingen van de gemeente Amsterdam is essentieel om meer ruimte in de binnenstad in gemeenschappelijk bezit te krijgen. Om dit te realiseren, is het noodzakelijk dat de vastgoedreserves worden aangevuld tot minimaal 30 miljoen euro. Als de gemeenteraad dit als prioriteit beschouwt, is het aan hen om dit geld ervoor vrij te maken. Zonder substantiële aanvulling van de vastgoedreserves is het onmogelijk om strategische aankopen te doen.

4) Kennisdeling over Steward Ownership en Community Wealthbuilding

Een verdieping in het Steward Ownership Model[1] kan het stadsdeel helpen bij het wijzen op de mogelijkheden en kansen voor ondernemers die de pensioenleeftijd benaderen. Naast Nieuw-West worden er ook in andere stadsdelen, zoals Noord en Zuidoost, gewerkt aan Community Wealth Building. Er vindt ook uitwisseling plaats tussen deze stadsdelen om geleerde lessen te delen. De verwachting is dat de resultaten ook nuttig zullen zijn voor andere stadsdelen, vooral wat betreft inkoopbeleid en ondersteunende infrastructuur.

5) Onderzoek naar het opzetten van een Kunst en Cultuur Investeringszone of Wetenschappelijk Investeringszone (KCIZ/WIZ).

Buiten de verkenning Reclaim het Centrum om, is en eerste onderzoek uitgevoerd naar het opzetten van een KCIZ/WIZ. Het bundelen van de krachten van ankerinstituties is een mooi voorbeeld van gezamenlijke energie in een structuur waar wetenschap, onderwijs en cultuur zijn vertegenwoordigd. We onderzoeken hoe we dit als gemeente kunnen ondersteunen en eventueel een faciliterende rol kunnen spelen.

[1] Steward-ownership is een ondernemingsvorm waarbij stemrecht (macht) en economisch recht (financiële belangen) van elkaar gescheiden zijn, zodat een onderneming zich optimaal kan richten op haar bestaansreden. (bron: We Are Stewards)

Voor de volledige verkenning en het overzicht van alle voorgestelde acties (2025 en daarna) verwijs ik u naar de bijlage. Hoewel deze voorstellen direct bijdragen aan de ambities uit het initiatiefvoorstel, is het belangrijk te benadrukken dat voor verdergaande uitvoering van de voorgestelde acties in zowel 2025, 2026 als de jaren daaropvolgend aanvullende financiële middelen en personele capaciteit noodzakelijk zullen zijn.

Onderdeel van Centrum Begroot
Ter ondersteuning van het belang en doel van Reclaim het Centrum heeft stadsdeel Centrum het initiatiefvoorstel geïntegreerd in het proces rondom buurtbudgetten, Centrum Begroot. Voor buurtinitiatieven die nauw aansluiten bij de doelstellingen van Reclaim het Centrum is specifiek budget gereserveerd om extra in te zetten op de realisatie.

Vervolg
Het college gaat de komende maanden aan de slag met de uitvoering van de acties voor 2025. Reclaim het Centrum is sinds 2025 onderdeel van de Aanpak Binnenstad en de maatregelen worden opgenomen in het uitvoeringsprogramma Aanpak Binnenstad. Bij het samenstellen van het uitvoeringsprogramma Aanpak Binnenstad 2026 wordt nogmaals gekeken welke van de nog niet in uitvoering gebrachte acties vanuit de verkenning een plek kunnen krijgen in het programma. Dit is mede afhankelijk van financiële middelen en capaciteit bij zowel de Aanpak Binnenstad als overige directies. Voortgang en evaluatie van de acties zullen meegenomen worden in de voortgangsrapportage Aanpak Binnenstad 2025, die de raad voor de zomer van 2026 ontvangt.

Het college is van mening dat met deze voorgestelde acties invulling wordt gegeven aan het initiatiefvoorstel Reclaim het Centrum van de leden Nadif, Bentoumya en IJmker van 19 oktober 2023 en gewijzigd op 8 april 2024.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Sofyan Mbarki
Wethouder Aanpak Binnenstad

Bijlagen
1. Verkenning Reclaim het Centrum
2. Initiatiefvoorstel - Reclaim het Centrum (24 april 2024)